

БОРИС ФІЛОНЕНКО

ЕКОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ. ДАНТОВІ ЗОРІ НА ІХ МІЖНАРОДНІЙ ТРИЕНАЛЕ ЕКО-ПЛАКАТУ «4-Й БЛОК»

З 15 по 30 квітня 2015 року в Харкові відбулася ІХ Міжнародна триєнале еко-плакату «4-й блок» — присвячена роковинам Чорнобильської катастрофи подія, навколо якої кожні три роки збираються графічні дизайнери з усього світу, аби прийняти участь в обговоренні глобальних проблем екології мовою плакату. В конкурсних номінаціях «Екологія людини», «Екологія землі» й «Екологія культури» були представлені 930 плакатів з 40 країн, відкрилися 9 виставок-супутників, а також — майстер-класи, лекції і концерти. Цитатою, що об'єднала усі заходи фестивалю, був останній рядок з «Пекла» Данте Аліг'єрі: «...знову побачити зірки», а темою номінації «Екологія культури» — присвячене імовірній 700-річній даті написання першої кантики «Божественної комедії» гасло: «Данте. Пекло. Тут і зараз».

Акцентоване повернення середньовічного віршованого твору у сучасний контекст на дев'ятій триєнале (порядковий номер якої випадково співпав з кількістю пекельних кіл) відбулося у широко зрозумілій ситуації — коли найстрашніші виклики українському суспільству, що перебуває у стані перебудови, набули форми реальної війни на території країни. Сходження у Пекло разом з Данте, на якого врешті-решт чекає довгий шлях іменування речей їхніми власними іменами, класифікація гріхів згідно їхньої вартості, і, як наслідок, вихід до небесних світил — такий спосіб порозумітися з трагедією став центральним мотивом аналізів і роздумів «4-го блоку». Куратор Олександр Філоненко писав про це так: «Екологія сучасної культури — не

в пошуках безпеки, а в відкритті джерела та шляху надії, глибшої за тверезий відчай. Вчителем саме такої надії є для нас Данте. З ним нам доведеться відшукати витoki нової культури, де катастрофа, війна та смерть не можуть стати останніми словами про людину».

Серед заходів, пов'язаних з постаттю Данте, на фестивалі відбулися лекції Франко Нембріні про основні мотиви «Божественної комедії» (див. доповідь «Данте і милосердя» Нембріні в цьому номері), семінар «Групи Данте», виставка ілюстрацій Габріеле Делль'Отто «Inferno» і два виступи в освітньому проекті пті-університет Йона — обидва присвячені коміксам.

У просторі ЄрміловЦентру результатами довгих дискусій поділилася «Група Данте» — регулярний міжвузівський семінар, присвячений повільному читанню тексту «Божественної комедії», який з осені 2014 року проходить на базі філософського факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Доповіді Дар'ї Зіборової (на тему: «Путь, судьба и проводники. Ад как начало») і Ольги Дударевої (на тему: «“Свет истины” и “тьма сомнения” в дантовском Аду») були адресовані не тільки широкому колу слухачів, а й зверталися до присутнього на зустрічі Нембріні.

Виставка дев'яти ілюстрацій і ескізів до пісень «Пекла» від італійського коміксиста Габріеле Делль'Отто, співробітника європейського відділення видавництва Marvel Comics, художника відомої серії «Темна війна» (Secret War, 2004–2005), отримала назву «Inferno». Представлені у галереї COME IN, зображення відкрили глядачам відправну частку масштабного проекту, над яким Делль'Отто працює з Нембріні. За задумом авторів кінцевим продуктом проекту має бути тритомне видання з коментарями й ілюстраціями до кожної пісні «Комедії».

Нембріні також пристав на пропозицію прочитати лекцію про один з найбільш відомих італійських коміксів «Текс» — історію у жанрі вестерн, яка щомісяця, з 1948 року по сьогодні, з'являється у газетних кіосках, комікшопах і книгарнях країни. Розповідь не тільки пояснювала зв'язок цього твору з літературою, а й розміщувала комікс в особистому списку лектора. Нембріні розташував «Текс» серед найважливіших творів італійської літератури, нарівні з «Пригодами Піноккіо» Карло Коллоді і «Божественною комедією».

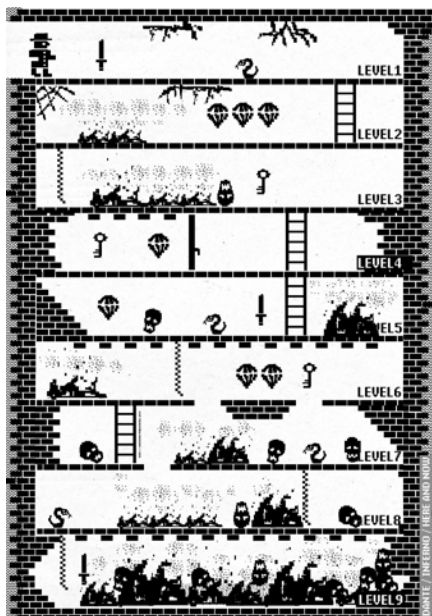
Завершувала цю широку розмову лекція Бориса Філоненка, присвячена дванадцятитомному коміксу Майка Міньоли «Хеллбой». У контексті теми «Пекло. Тут і зараз» були розглянуті особисті риси героя з Пекла, який був протиставлений трійці Супермен, Бетмен, Людина-Павук. На думку лектора, Хеллбой здійснював протилежний Данте рух: демон, покликаний з того світу аби завершити апо-

Номінація «Екологія культури».
Перша премія. Дмитро Рекін (Росія)

Номінація «Екологія культури». Друга премія. Татяна Метелік (Росія)

Номінація «Екологія культури». Третя премія. Нікодем Пренговські (Польща)

Номінація «Екологія культури». Заохочувальна премія. Юрій Торев (Білорусь)

Номінація «Екологія культури». Заохочувальна премія. Адан Паредес Баррера (Мексика)

Конкурсний плакат до номінації «Екологія культури».
Марина Леонтєва (Росія)

каліптичний проект «Рагнарьок» і знищити людство, навпаки, його рятував.

Конкурсна номінація «Екологія культури», у якій кожний плакат став частиною великого питання про Пекло і зорі, виявила способи інтеграції образу дантового твору у самий центр актуальних проблем часу, образу, який мав довгу історію і вже став частиною певного колективного несвідомого, маркери якого — профіль Данте, червоно-чорна гамма, важкий шлях у страшному середовищі і розкиданий по колах список гріхів. Серед плакатів — святковий торт з дев'ятьма бісквітами, перевернутий свічкою до низу, зрізане деревне кільце, термометр на 700 градусів з написом «Гаряче як у Пеклі!». Серед переможців номінації — чорний крук з вогнеподібними крилами, що прорікає пороки, плакат до акцій пам'яті жертв політичних репресій і 8-бітна гра на дев'ять рівнів.

Одним з тих образів, який увібрав усі заклики фестивалю, став плакат Марини Леонтьєвої. На вказівному пальці італійського поета намагалися втримати рівновагу динозаври, зриваючись у безодню, вигукуючи останні слова: «Ад», «Культурный», «Божественная комедия», «700 лет!». Цей образ точно описує екологію нинішньої культурної ситуації, в якій Данте вже давно віднесений до «динозаврів». Великий і шанований класик, автор тексту європейського канону, виявляється вибитим з циклів і екосистем. Тому, аби змінити це становище, на допомогу покликано таких собі помічників Вергілія, чудернацьких поводитирів-«класиків» кінця мезозойської ери — ті-рексів. Адже час від часу, аби повернути належну увагу до давнього тексту, доводиться вдатися до допомоги чогось ще більш давнього. Бо якщо вже самі динозаври волають до нашого теперішнього, слід обдумати їхню пропозицію.